СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 140. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 21-го липня 1944. No. 140. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, July 21, 1944. VOL. LII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

КОНВЕНЦІЙНИЙ НАСТРІЙ ЗА РУЗВЕЛТА, ЯК НЕЗАСТУПНОГО

ШІКАГО. — Краєва Демократична Конвенція почала радити від 11.30 рано в середу 19. липня в Стадіюм серед загального настрою делегатів, що „Рузвелт незаступний". Ледви 100 голосів є проти його поновної кандидатури, а інші, хоч багато з них негодують на четвертий вибір, будуть голосувати за поновний вибір. Загально надіються, що номінація на Рузвелта перейде в четвер 20. липня перед полуднем, а на нічнім засіданню з четверга на пятницю президент Рузвелт виголосить по радіо свою промову з заявою приняття кандидатури.

Агітація тепер звужується до номінації кандидата на віцепрезидента. Тому, що директор Бюра Мобілізації Робучої Сили Джеймс Ф. Бирнес, як він самий каже, за порадою президента відказався від кандидатури, лишається лише теперішній віцепрезидент Генрі Волес і сенатор Гері Труман з Мизури як кандидати на номінацію на віцепрезидента. Волес заявив, що він буде боротися до кінця.

Із дотеперішнього перебігу конвенції замітна вступна промова тимчасового предсідника конвенції губернатора Роберта С. Кера з Оклагоми. Він зазначив, що ціллю партії є скора й цілковита перемога ворога у війні та справедливий тривалий мир. Демократична Партія зобовязується перевести мирову програму в Америці для добра кожного, хоч би найбільш прибитого чоловіка. Кер перейшов досягнення уряду й президента що вийшов з Демократичної Партії, а потім присвятив багато місця в своїй промові на виказання недостач у проводі Републиканської Партії і браку кваліфікацій губернатора Дюї на вибір на президента при недалеких виборах.

ДЮІ ЗА ПОСТІЙНУ АРМІЮ ПІСЛЯ ВІЙНИ.

ОЛБЕНІ (Ню Йорк). — Конгресмен Джеймс В. Водсворт, котрий надового перед війною заступав погляд, що Америка повинна бути приготована до війни, перевів розмову з губернатором Дюї над втриманням постійної армії після війни. З конференції оприлюднив, погляд Дюя, що Америка мусить мати постійну Армію. Одначе Водсворт не подав до прилюдного відома ніяких подробиць з розмови, ані навіть цього, чи армія має бути примусова, чи добровільна.

СЛІДСТВО НАД ПРИЧИНАМИ ВИБУХУ В КАЛІФОРНІЇ.

САН ФРАНСИСКО. — Щойно в пятницю розпічнеться урядове слідство над причинами й розмірами вибуху амуніції на двох кораблях у пристані Порт Шікагу. Досі стверджено, що число вбитих виносить 322 осіб. На кораблях вчасі вибуху було 60 моряків з торговельної маринарки і всі вони погибли. Врятувалися лише ті, що мали відпустку або дозвіл вийти на берег. З погибших найдено досі лише 4 тіла небіжчиків, решта розвіялися в повітрі вчасі вибуху.

При вантаженню амуніції на кораблі працювали моряки з воєнної маринарки, числом 203, більша частина з них згибла. Таксамо браке 32 членів прибережної сторожі, які мали службу на кораблях вчасі вибуху.

ПОШИРЕННЯ ПРАЦІ В ФАБРИКАХ АМУНІЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — Команда армії видала заклик до енергічнішого поширення праці при виробі амуніції. До цеї праці потрібно 500,000 робітників, як мужчин так і жінок. Про це сповіщає директор Комісії Робучої Сили Пол МекНат. Крім тепер занятих при виробі амуніції робітників треба ще буде нових 50,000 до кінця року, а після Нового Року продукцію амуніції ще треба буде посилити.

НОВІ ВИРОБИ З ПЛАСТИКІВ.

НЮ ЙОРК. — Як далеко поступили вироби з пластиків, можна переконатися з вистави цих виробів, яку відкрито в Кіоску Добровільної Громадської Оборони при Першинг Сквер і 42 вулиці. Тому, що подавляюча частина цих виробів придатна тепер лише для воєнних цілей і їх не можна набути, всетаки варт провірити розміри нових матеріялів і виробів. З пластиків вироблені крісла, ліжка, навіть сітки до вікон на місце дотеперішних дротяних, або рури на місце дотеперішних мосяжних рур.

ПРИДЕРЖУЮТЬСЯ ДАЛЬШЕ НАЙКУВАННЯ.

ВАШИНГТОН. — Бюро Адміністрації Цін пригадує, що все мясо, з назвою „біф стейк" або „біф ровст" підлягає пайкуванню надальше, хоч деякі роди мяса були звільнені від пайків. Таксамо підлягає пайкуванню й ягнятина.

Москва знову спинила наради Монетарної й Економічної Конференції

БРЕТОН ВУДЗ. — Наради Монетарної Конференції Обєднаних Держав знову припинилися, коли советські делегати, порозумівшися з Москвою, відмовилися цофнути свое домагання, щоб Росії зменшити уділ в міжнароднім банку. Советам припала квота $1,200,000,000 на загальну суму $10 біліонів, а вони зажадали знижки до висоти 850—950 міліонів. Ситуація така, що як би Росія відмовилася вкласти уділ, що на ню припадає, тоді закладовий капітал міжнародного банку треба буде знизити до $8 біліонів. Внаслідок цього, що недокінчені наради в справі субскрипції капіталу, треба було спинити теж наради й над іншими питаннями, які злучені з субскрипцією. З огляду на те, що вже попередно конференція припинилася через проволоку відповіди з Москви в справі участи в Монетарнім Фонді, конференція опинилася в скрутному положенню.

В засаді згода делегатів має лише теоретичне значіння, бо їх ухвали не обовязують урядів поодиноких держав, які делегати заступають. Щоб угода набрала повної сили, ці ухвали мусять бути ще ратифіковані законодатними тілами цих держав.

Коли якась держава вкладе менше капітану до міжнародного банку, тоді вона зменшає теж свою гарантію на міжнародні позички, за які банк гарантує. Коли французькі делегати почули, що Росія жадає зниження уділу, вони теж собі зажадали знижки. Виявилося отже поновне намагання поодиноких держав, щоб їх уділи при закладанню міжнародного банку були як найменші, а зате, щоб уділи в Монетарнім Фонді були як найбільші, бо на підставі участи в Монетарнім Фонді вони мають претенсії до пропорціональної висоти позички в банку для себе.

АРХИЕПИСКОП СПЕЛМАН ЗНОВУ ЇДЕ В ЕВРОПУ

НЮ ЙОРК. — Архиєпископ римо-католицької дієцезії Френсис I. Спелман виїхав на довшу подорож в Европу, кажуть теж що й до Азії. Тому, що попередню його подорож звязували з міжнародньою місією, ці поголоски появилися й тепер. Спелман відвідає папу Пія XII. у Ватикані, як не було зрештою і попереднього разу.

ПОРОЗУМІННЯ В СПРАВІ РОБІТ ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ

ВАШИНГТОН. — Комітет урядників Ветеранів Чужинних Воєн дійшов до порозуміння з представниками Американської Федерації Праці й Конгресу Промислових Організацій над різними плянами, як призначувати ветеранів до праці після їх повороту з війни.

Цілий кабінет Тоджа зрезигнував

Японська повинкарська агенція „Домеі" подає, що цілий кабінет генерала-премієра Тоджа уступив. Встановлення нового кабінету оправдується потребою „скріплення кабінету ширшим добором його персоналу". Потім натякується на те, що кабінет не вспів досягнути своїх воєнних цілей. Новий кабінет має повести справді тотальну війну.

НІМЕЦЬКИЙ ГЕНЕРАЛ У МОСКОВСЬКІМ ПОЛОНІ ОСУДЖУЄ ГІТЛЕРА

МОСКВА. — Всі московські часописи подали публичний лист німецького генерала Едмунда Гофмайстера, 51-літнього бувшого команданта 41. німецького повзового корпусу. Лист закидує поважну частину невдач німецьких військ у Росії Гітлерови, котрий не тільки робить фатальні помилки, але й ніколи зо своїх помилок не вчиться.

СВАРИ МІЖ НІМЕЦЬКИМИ ГЕНЕРАЛАМИ

КАЇРО. — Урядовий комунікат грецького уряду на вигнанню подає, що недавно тому відбулася в готелі „Бретань" у грецькій столиці Атенах конференція визначних німецьких генералів для розгляду ситуації. Підчас конференції прийшло до сварки між старшими й молодшими генералами; старші генерали стали стріляти. В бійці згинуло шістьох генералів. Потім перанені німці пробували утікати, але їх перестріляли сторожі „Шуцштафеле".

ЧУТКИ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ГІМЛЕРА ДИКТАТОРОМ НІМЕЧЧИНИ

СТОКГОЛЬМ. — Сюди приходять з Німеччини вісти, що нацистичний уряд пробує вийти з критичної ситуації, створеної постійними німецькими невдачами на фронтах, через надання Гімлерови найширших прав команди над „Вермахтом". Він став би просто неподільним диктатором Німеччини, просто новим фірером, на місце Гітлера.

ПРОТИ ГОЛЕННЯ ГОЛОВ ПРОНАЦІСТИЧНИМ ФРАНЦУЖАНКАМ

ЛОНДОН. — Лондонські газети віддають думку Французькому Комітетови Національного Визволення перестати практику голити голови французькам, що допустилися менної співпраці з націстами. Речник Комітету висказався за цю практику.

ЦЕ Є ДОБРІ ЯПОНЦІ. — Ці японці пробували здержати американців на побережжю острова Сайпану, на архипелягу Маріянас. Тепер вони „відійшли до своїх предків". Тодішній японський премієр Тоджо заявив був, що добуття Сайпану американцями викличе „велику національну кризу" в Ніпоні. На світлині видно на задньому плянї американські повзи, що застрягли в мягкому піску побережжя.

АЛІЯНТИ ЗАНЯЛИ ЛЕГГОРН І АНКОНУ

РИМ. — Два важні італійські порти попали в один день у руки Аліянтів. На побережжю Лігурійського моря американські війська заняли місто Леггорн (по італійськи: Ліворно), на побережжю Адріятику польський корпус ввійшов до порту Анкони.

Оба порти сильно знищені, але Аліянти їх скоро направлять і вони відограють велику ролю в дальшій війні, бо наближать поважно підвіз воєнних матеріялів і військ морем. Леггорн є знищений більше, ніж Анкона, котру польські війська заняли несподіваним нападом на німців.

БРИТІЙЦІ ВЖЕ 7 МИЛЬ ПОЗА КАЕНОМ.

НАЙВИЩА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Британська друга армія в Франції посунулася за один день пять миль наперед та звільнила з ворога дванадцять місцевостей. Яких вісім миль поза Каеном розвинулася велика битва повзів.

Британці поступають незвичайно скоро. Німці відступають поспішно, бо не мають підготованих оборонних ліній між теперішньою позицією й Парижом. Аліянтські втрати в людях легкі.

2,000 БОМБОВИКІВ БЄ ПО НІМЕЧЧИНІ.

ЛОНДОН. — Дві тисячі американських важких бомбовиків ударило з баз у Британії й Італії по фабриках амуніції, залізничих узлах і летунських майданах південної Німеччини.

У вівторок уночі британські літаки вдарили по німецьких фабриках синтетичної нафти в Рурщині та скинули теж бомби на Берлін і Кельн.

„РОБОТИ" БЮТЬ ПО БРИТАНІЇ ЦІЛУ ДОБУ.

ЛОНДОН. — Через цілий день і цілу ніч сипалась градом на південну Британію й Лондон безпілотні бомби. Був це найсильніший напад цею зброєю від самого її заведення німцями. Бомби летіли безперервно, немовби гарматні кулі, вистрілені в бараж („гураганному огні").

Британський уряд припускає, що німці стріляють цими „роботами" вже не з французького чи бельгійського побережжя, а десь з глибини краю.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ВЖЕ ПІД ЛЬВОВОМ.

ЛОНДОН. — Російські війська, що розвинули одну з найсильніших офензив цеї війни, вже доперли на віддаль девяти миль від Львова та перейшли поза ріку Буг на територію, котру й советський уряд признає за польську. Рівночасно російська команда кинула нову армію в бій за Лотву. На 800 миль довгому фронті від озера Ладоги по Львів советський уряд має у 5 краях 9 армій.

Червона армія заняла на залізниці Білосток-Берестя, котру вважається головною німецькою оборонною лінією між Варшавою й польською рівниною, місто Клещелі, що лежить 95 миль на схід від Варшави. В офензиві в напрямі Берестя червона армія заняла теж Березу, Імениц, Городець, Мехведовичі, Камінь-Городецький, Камінь Королівський і Кортелиці. У своїй офензиві на Львів червона армія заняла повітове місто Сокаль і місто Мости Великі, як також сотку інших місцевостей, з котрих більші такі: Борятин, Кристинопіль, Острів, Прусинів, Куличків, Деревина, Дзибульки, Жовтанці, Ременів (що лежить усего 14 кільометрів від Львова), Дзедзелів, Козлів, Вільшаниця, Яблонівка, Топорів, Заболотів й Підгірці. На північ і полудне від Сокаля червона армія перейшла ріку Буг.

Советські бомбовики били по німецьких поїздах та магазинах амуніції в Двинську, Сельцях і Львові.

Пізніший московський комунікат говорить про завзяті бої советської армії проти німецьких фортифікацій, виставлених в околиці Кристинополя, на лівому березі ріки Буга. В бою ворог поносить поважні втрати. Червона армія зліквудувала теж ґрупу німецьких військ, що осталася коло міста Бродів.

ДАЛІ БОМБАРДУЮТЬ ЯПОНЦІВ НА ҐВАМІ.

ПЕРЛ ГАРБОР. — Могутні відділи американської фльоти бють уже чотири дні по японських позиціях на острові Ґвамі, що колись його японці захопили від Злучених Держав. Бій коло Ґваму розвинувся в найзавзятішу битву на Пацифіку. Американці постійно збільшують атакуючі сили.

АМЕРИКАНСЬКІ СУБМАРИНИ ТОПЛЯТЬ ЯПОНСЬКІ КОРАБЛІ.

ВАШИНГТОН. — Американські субмарини затопили знову 14 японських кораблів, у тому числі один нищитель, один помічний корабель воєнної фльоти середньої величини. Досі американці затопили японцям субмаринами на Пацифіку 654 кораблі.

АЛІЯНТИ ВИПИРАЮТЬ ЯПОНЦІВ З ІНДІЇ.

КЕНДІ (Сейлон). — Аліянтські війська прогнали вже японців, що напхали на Індії, трицять миль поза Імфал, в округ Палелу, що лежить коло самої границі Бурми.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as [illegible] Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

[illegible] Advertising Department, [illegible] Ave., New York 18, N. Y. BRyant [illegible]82

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед [illegible] числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

[illegible] а оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи		Three cents a copy	
На рік	[illegible]	One year	$7.00
на пів року	[illegible]	Six months	$3.75
На три місяці	[illegible]	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Виміна мозків у Японії

Останніми часами наступили поважні переміни в найвищому командуванню німецькими військами. Для їх оправдання були з німецької сторони подані різні згляди здоровля, але в широкому світі принято загально це за доказ, що в Німеччині десь проявляється невдоволення зо способу ведення війни та що уряд старається заглаїти це невдоволення, кидаючи йому в жертву одного або другого полководця.

Тепер про подібні переміни мозків серед найвищої військової й фльотної команди доносять з Японії. Наперед премієр Тоджо „звільнив" зо становищ кількох визначних військових і фльотних командантів, та встановив нових людей на важні пости ґенерального інспектора військового виховання й начальника військової авіяції. В перший мент ці пересунення могли робити враження, що тут просто, як це водиться в Японії, де вояки мають малі пенсії, дається нагоду новим людям з тої самої військової кліки „поживитися" коштом окупованих країв.

За пару днів одначе прийшла вістка, що навіть самого Тоджа, котрий вважається верховодом цілої так званої манджурської кліки, що втягнула Японію до війни, „звільнено" зо становища начальника ґенерального штабу армії, котрий мав безпосередну владу над військовими операціями. Тоді стало ясно, що тут не мається до діла з плюндруванням окупованих країв, а з чимось далеко поважнішим. Це є знак, що вся кліка Тоджа захитана мілітарними невдачами японської фльоти й армії та що ціла ця кліка стоїть перед утратою влади. Першим кроком до цього є відобрання Тоджови влади над сухоземними операціями.

Тепер команда японських військ переходить у руки найтвердших військових командантів, які дістануть завдання боронити вже властивої Японії та її грабіжу в Китаю. Тоджо остається ще далі премієром, він усе ще має політичну владу, але така влада в Японії вважалася все супроти військової другорядною.

Для Америки переміни мозків у японськім уряді є потвердженням американських воєнних доспіхів. Американці вспіли вже завдати Японії такі поважні удари, що від них трясеться вже японська імперія в самім своїм центрі. Очевидно, американці цим не можуть бути задоволені, бо з одного боку це признання невдачі, але з другого боку це реорганізація для справнішого опору американській потузі. Америка мусить далі воювати, поки вся кліка, що дурманить японський народ дурійкою потуги, злетить з плечей японського народу, поки японська мілітарна кліка не буде вирвана з корінем. І американці готові на цю роботу, хочби вона мала їх коштувати великі видатки в маєтку, праці й життю.

Світова стабілізація грошей і міжнародній банк

Перша світова війна принесла світову економічну крізу, яка, в засаді, довела до другої світової війни. Кріза зачалася від упадку вартости грошей в европейських державах. Щоб піднести вартість гроша в Европі, Америка мусіла прийти з видатною фінансовою поміччю навіть своєму ворогови, Німеччині. Це сталося в 1924 р. на підставі звісного фінансового пляну Доса. Тоді Німеччина дістала із Злучених Держав 800 міліонів золотих марок і, як то кажуть, стала на ноги. Безпосередно після цього Анґлія теж устабілізувала свою монету. Йшло до справжньої регабілітації світу, аж несподівано прийшла кріза в самій Америці внаслідок нездорової спекуляції. Спекуляція довела до правдивого фінансового паралїжу, а за цим пішла непевністьу політичному світі.

Двацять літ після стабілізації фінансів Німеччини на підставі пляну Доса зїхалися представники й фінансові експерти 44 держав в американськім містечку Бретон Вудз в стейті Ню Гемпшир, щоб пригадати собі на лекцію з першої світової війни і недопустити до поновного обезціненя вартости гроша. Значить, приїхали на нараду для утривалення вартости гроша кожної держави, або як то кажуть стабілізації. Стабілізацію упляцювали при допомозі двох світових установ. Одна, це Міжнародній (міждержавний) Монетарний Фонд, з капіталом вісім біліонів і вісімсот міліонів ($8,800,000,000). Друга, це Банк для Реконструкції й Розбудови з капіталом десять біліонів. Одна й друга установа з собою стоїть в тісній залежности, хоч обі є самостійні.

Монетарний Фонд є поправді першою встановою для роздавання позичок, а банк є для ґарантії. Лише, що Монетарний Фонд має за завдання втримати слабу, обезцінену монету на її основній висоті через уділювання позичок в сильнішій монеті і в такий спосіб втримувати вартість гроша кожного краю на його висоті. А як ще треба скріплення цеї вартости й забезпеки на будуче, тоді приходить ще банк в поміч з позичкою від себе.

Це складна система, бо придумана щойно вперше в світовому ладі. У практиці вийде таке, що держави, які хочуть користати з цієї системи, старалися кожна окремо дістати право вкласти як найбільше грошей до Монетарного Фонду, бо чим вища їх вкладка, тим вони мають більшу претенсію до отримання пропорціонально вищої позички з міжнародиього банку.

В оконечнім рахунку доля обох установ залежить від цього, як далеко піде Америка у співділанню з іншими краями для втримання миру в цілому світі. Цю справу вирішать вже мабуть незадовго чотири світові потуги, що зберуться на наради у Вашингтоні вже в початках серпня 1944 року, а коли буде створене міждержавне тіло, якась Ліґа Миру, тоді наберуть сили ухвали й постанови Міжнародної Монетарної й Економічної Конференції з Бретон Вудз і тоді щойно ввійде в життя Монетарний Фонд та міжнародній банк.

Варт ще приглянутися, як і хто буде цим фондом заряджувати, бо це теж нова справа. Отже долю цього фонду з 8.8 біліонів долярів буде вирішуватися 99,000 голосів, які будуть розділені поміж 44 держав. Америка докладає до фонду 2 біліони й 750 мілонів ($2,750,000,000), значить 31% усього фонду, але Америці припаде лише яких 27% усіх голосів, а це значить 27,750 голосів. На підставі такого ключа йде теж відповідна кількість голосів для Анґлії, яка приходить з уділом $1.3 біліона, Росія з уділом $1.2 біліона, Китай з $550 міліонами, Франція з $450 міліонами і т. д.

Як бачимо, то Америка дістала менше голосів, ніж їй належиться пропорціонально. Делеґати пояснюють це тим, що треба Америці було вдоволитися меншим числом голосів, щоб дати спромогу дійти хоч до якогось значіння й малим державам. Але це не зменшує сили Америки, бо вона й так матиме великий вплив при голосованню, де до вирішення треба буде мати чотири пятих більшости голосів, коли прийде під голосування вирішення вартости гроша якогось краю.

Монетарний Фонд має функціонувати як каса, до якої удається якийсь край з проханням, щоб каса закупила золотом паперові гроші цього краю, коли вартість його гроша захитана. Тоді щойно такий край може виплатити своїми грішми належитість за крам, закуплений заграницею.

Передбачують, що після війни чужинні держави закуплять в Америці краму й загалом всяких виробів вартости по 2-3 біліони долярів через кілька літ. Таксамо чужинні краї будуть потребувати грошей на розбудову знищених залізниць, портів, електрівень та на відбудову фабрик. Такі трансакції можна буде переводити скомбінованим способом через Монетарний Фонд і міжнародній банк. Але поодинокі держави мають пробувати наперед використати свої джерела доходу та пробувати дістати позичку від приватних установ та банків. Колиж би якась держава не могла дістати позички в приватних установах, щойно тоді може звернутися до згаданих двох міжнародніх установ.

Міжнародні установи мають прихильно поставитися до прохання якоїсь держави, бо від відбудови краю залежатиме теж і політична стабілізація краю. А це буде спільний інтерес цілого світу, бо ввесь лад після війни буде побудований на взаємнозалежности одного краю від другого і одиниць від цілости.

М. Чубатий.

Що видів лютенант Дацько в Совєтській Україні та чого не догадався?

Що видів західно-український вчений в Києві та з ким він цілувався?

Був час, недовгий правда, десь в роках 1926-1928, коли то відносини поміж Совєтською Україною та Західною Україною були не тільки можливі, але навіть вдоволяючі завдяки двом людям зі Східної України — комісарови освіти Миколі Скрипникови та львівському совєтському консулеви, Лапинському. Совєтський консуль був людиною щирою та як показалося згодом добрим українцем. Він часто появлявся на українських концертах, запрошував до себе західно-українських науковців та економістів на чайок та на астраханську ікру. Висліди його товариської праці були для Совєтського Союза прямо світлі. Консуль проломив перші леди упередження західних українців до большевицької влади. Правда українська публична опінія не брала учасникам тих чайних вечерів у консуля за добре, навпаки висмівали їх ікроїдами, але всеж таки не вважали тих людей за зрадників української ідеї, радше за опортуністів.

Колиб справді Совєтам залежало було тоді на пригорненні західних українців до себе, то львівський консуль Лапинський повинен був дістати першорядний аванс у своїй карієрі. Сталося навпаки, через два чи три роки його відкликали до Совєтів й розстріляли.

Багато до наближення західно-українського наукового світа, згуртованого в Науковім Товаристві ім. Шевченка у Львові, до українських науковців Совєтської України причинився комісар народної освіти Микола Скрипник. Це старий, фанатичний большевик, один із творців Совєтського Союза, але таки ніде правді діти таки українець. Він сам відвідав навіть Львів, в Науковім Товаристві ім. Шевченка мав виклад про поступи українізації в Совєтській Україні та кромі протесту з боку молодих націоналістів назагал був принятий прихильно та лишив по собі добре враження.

Завдяки праці консуля Лапинського та комісаря Скрипника зорґанізувалася, мабуть 1927 року, поїздка українських економістів та науковців на Радянську Україну.

Не мав я сам щастя відбути таку інтересну поїздку до Києва, хоч як був би бажав, бо в Києві як вчені аспіранти Всеукраїнської Академії Наук опинилися мої деякі учні з Тайного Українського Університету у Львові, тому радо був би я їх відвідав. Душею бажав я теж особисто запізнатися з тими молодими вченими українцями, що в тих роках українізації розвинули таку великанську наукову, високо корисну працю. Я не поїхав, одначе поїхав мій найближчий приятель, що розповідав мені детайлі із своєї поїздки на Радянську Україну.

Витали нас там, оповідав мені мій друг, як правдивих братів. На стацію вийшла ціла депутація економістів та науковців. Правда були це люди для нас незнані, але в вишиваних сорочках та говорили прегарною українською мовою. Виправдували, що старші відомі громадяни, як проф. Грушевський, Єфремів та другі перетяжені працею тай вони їх виручують.

Кожен із учасників прогульки дістав одного приятеля, радянського брата земляка, який мав дбати, щоб братови зі Західної України не нудилося. Зараз на стації розцілувалися та запропонували свої услуги. Автомобіль до диспозиції, все можете в Києві та в околиці оглянути. Люди надзвичайно ввічливі та сердечні. Ще Київ ледви розбудився, а свіжо добутий приятель вже жде з автомобілем. Де поїдемо, каже мій приятель західний українець? Де бажаєте, але може там до оцеї школи, а опісля до дитячого жолобця. А можеб я так міг побачити якусь церкву, виповідає свої побажання галицький церковник. Дуже радо, була відповідь, ось так при спосібности. Кілька днів їздили, але все тої спосібности не було.

На закінчення спільна вечера кордонами розєднаних братів. Мій друг в часі вечері стрінув відомого українського вченого, що переселився на Радянську Україну зараз в перших роках українізації тай витається з ним і рекомендує свого товариша, вже сердечного та услужного друга від кількох днів. Український вчений привитався чемно та тільки шукав мінутки, щоб відійти від товариства того третього. Така хвилина таки трапилася тай перше слово до мого приятеля, а Ви що так запризяїлися з тим чоловіком? Або що? Таж це людина золотого серця, щирий українець, відповів мій друг. Слухайте, цеж аґент большевицької ҐеПеУ.

Ось так виглядала поїздка західних українців на східну Радянську Україну та їх оглядання України в товаристві самих земляків зі золотими серцями, щирих українців у вишиваних сорочках. Не кажу, що це був безпосередний результат поїздки західних українців на Радянську Україну, але консуль Лапинський небавом згинув під стенкою за „український націоналізм", а кілька літ пізніше старий большевик Микола Скрипник закінчив самовбийством.

Французький премієр Еріо та патьомкінівська Україна.

За кілька літ розвіялися всі сни західних українців про можливість подати руку східним братам українцям понад Збруч річку. Західні українці перейшли основну школу досвіду та були защеплені і забезпечені проти всякого совєтофільства. Але на Україну звичаєм відомого ґубернатора поневоленої України з 18. століття, князя Патьомкіна спроваджували ще різних людей та показували їм патьомкінівські села неістнуючого гаразду та щастя українського населення. Саме тоді, коли в Україні шалів другий голод 1932 р. вибрався на Україну французький премієр Еріо. У своїм звідомленні він писав похвали про квітучу Україну саме в часі, коли сотні тисяч українських людей пухли з голоду. Аж далеко пізніше сам він прийшов до переконання, що впав жертвою звичайного обману, що йому показували також потьомкінівські села в Україні.

Що видів лютенант Дацько тай над чим не застановлявся?

Воєнні обовязки, відбути летунський рейд з Італії на Україну, завели поручника Била Дацька на здавна для американців приготований летунський майдан в Україні, про що згадувала вже американська преса. Поручник Дацько списав свої враження та прислав в Америку, а звідси вони дійшли до преси. Майдан, як летунський майдан, всі вони здебільша у світі подібні, але що біля майдану збереглося таке життєрадісне село квітучої України? Це дивне! Раз забиралися з України большевики лишали осмалену землю, потім приходили та відходили німці, знов смалили ту саму недосмалену землю. А тут село, Господи! Село і серце одпочине, з дівчатами як маків квіт, з варениками і зі сметаною. Село з танцями, з фокстротами, румбами та з козачками, словом життєрадісне село.

Незнаного американського летуна, ще й такого, що навіть по українськи вміє говорити, пускають до приватної

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІҐТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

У двох частинах

(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю")

16)

— Ваше високопревосходительство! Ротмістр 17 гусарського чернигівського Його Імператорського Височества, великого князя Михайла Олександровича полку Паволоцький в подорожі з відпустки в полк на службу Його Величности, зголошується за вказівками відносно маршруту чернигівського гусарського полку у прикордонні области по случаю війни.

Випалив довгий рапорт одним духом, без запинки. Іванову, та й архієреєви рапорт видно подобався. Генерал сказав одобрюючо: — Бойовий з вас старшина! Де одержали Ґеорґія?

— В руско-японську війну, ваше високопревосходительство, за рейд ґенерал-лейтнанта Мищенка.

— А, манджурець! — помітно зрадів Іванов. Покликав якогось підпоручника й наказавши запровадити Паволоцького до завідуючого транспортно-комунікаційним підвідділом — відійшов зо своїм архієреєм.

— Що це за духовний? — вспів спитати Паволоцький, поки дійшли до відділу.

— Не знаєте? Це їх високопреосвященство, архієпископ волинський Антоній! — шанобно вимовив підпоручник.

— Ого! Титулуєте так, начеб він був вашим безпосереднім начальником! Як бачу, велика він у вас риба, — всміхаючись поглузував з підпоручника.

Чув уже Паволоцький про цього владику, ліквідатора унії на Холмщині і третього зряду православного холмського єпископа. Здогадався про причину його присутности у штабі. Адже ладилися окупувати унійтську Галичину, а там для Антонія буде праці, а праці... Довелося через кілька літ з ним і його помічником, Євлоґієм, ближче познайомитись та вже у відмінних умовах.

Приняв Паволоцького підстаркуватий капітан ґенерального штабу. По довших справках поінформував, що полкам окремої гусарської бриґади стацію вигрузки призначено Холм, куда прибудуть по мобілізаційному пляну 25. липня (7. серпня по новому стилю). Поза цим не міг сказати у склад котрого корпусу чи армії бриґада мала ввійти. Виніс сумне враження з роботи штабу, — безпляновість і неорганізованість. Та чого кращого сподіватися, раз самий головнокомандуючий водиться з духовними? Будуть і тепер посилати вагони образків святих замісць набоїв.

Для нього ясне було одно: полку він не застане на місці. Роздумував, що діяти — чи їхати на Бахмач-Гомель і в Гомелі розшукувати ешалони бриґади, чи з Києва їхати на Коростень, Сарни, Ковель Холм. Бриґада мусіла їхати поліською дорогою, найкоротшою, і в Сарнах він міг розвідати, чи ешалони бриґади проїхали. По надумі рішив пристати до першого відходячого на захід ешалону і з тим забрався до штабу. Блукаючи вулицями приглядався Києву. Нішо не змінилося: — таж прилизана фронтова публика, тіж самопевні городовики, тіж підозрілі типи у кепках на „бакір", але місцями — на більших будинках повівали червоно-синьо-білі прапори — Київ демонстрував свій московський патріотизм. Під музику, наче на параді, часто проходили баталіони піхоти прямуючи на стацію. Публика захоплено витала військо, та Паволоцький завважив не одну пару байдужних очей. Старшини позвонювали шаблями, гордо підкручуючи вуса, оглядалися на кожного молодого субєкта у сукні, чванькувато випучували груди, а за ними, тяжко вибиваючи такт, маширували колони. Десь у переді кричали „ура", певно зустрінулися з якоюсь високою ранґою. Хідниками йшли гурти цікавих, унеможливлюючи рух стрічних поодиноких пішоходів. Все пливло, двигалося у напрямі стації. Трохи далі гурти розділювалися, частина цікавих повертала на львівську, у напрямі Лукіянівського двірця. Щоб визволитись з натовпу, Паволоцький пристанув коло вітрини овочевого маґазину. Тут же якийсь панок, по вигляду пенсіонований урядник, говорив юрбі:

— Де австріякам воювати з нами! Ви тільки подивіться! Це, я розумію, військо! Як воно маширує! Тільки — раз-два, раз-два, гуп, гуп — дідуган притупував ногами у такт машируючого війська. — Орли не салдати! А таких орлів Росія може виставити тридцять міліонів, або й більше. За місяць у Відні будемо! А коли Германія увяжеться у війну, та й німцям не здобрувати. Шапками закидаємо німців! Правильно говорю, братці? — запитав юрбу, ще навіть не знаючи, що Німеччина вже виповіла війну Росії.

Юрба „братців" ще додавала охоти войовничому дідусеви. Паволоцький пішов далі. На вуглах вулиць таємничо перешептувались типи в кепках заздрісно поглядаючи на склепи; кожного проходячого „ізраеліта" зустрічали насмішками й погрозами. Заносилось на погром, не доставало кинути гасло...

— Чи не може хоч би цей дідусь підмовити міських жуликів до погрому? — прийшло Паволоцькому на гадку. — І братци в кепках кинуться грабувати братців в ярмулках, встеляти вулиці жидівськими бебехами? Добре, що хоч напої заборонено, без них не мають вдіваги зачіпатись. Тут нагадав, що требаб піти попрощатися з знайомими. Став перечислювати, до кого слідувалоб знайти — і занехав ту думку. Знайомі проживали в різних частинах міста, а на нього ждуть на стації хлопці. Зрештою, кожний знайомий воєнно обовязаний, міг уже відїхати, а він піде падкатися перед їх родинами, та жалю завдавати. Нема по що, нехай забувають нас швидше...

(Дальше буде).

З Офісу Военних Інформацій у Вашингтоні

Потрібно робітників до праці при будові кораблів.

Голова Военної Комісії Людської Сили, Пол МекНат, заявив, що наслідком недавно відбувшоїся морської боротьби на Тихім океані, в пристанях американської военної фльоти і в приватних доках на західному побережу — показалася велика потреба робітників.

МекНат говорить, що на основі звіту приватних підприємців, що будують і направляють кораблі, на західному побережю тепер потрібно около 82,000 корабельних робітників. Там тепер будують велику кількість певного типу военних, тягарових і транспортових кораблів і танкерів, але замало є робітників.

Крім того, сказав МекНат в доках західного побережжа треба ще 35,000 робітників до направи старих кораблів, головно в пристанях морської военної фльоти.

Жінки розкупили міліони тузинів яєць.

Военна Адміністрація Харчів подає до відома, що завдяки американським господиням скомплікована справа складу яєць, яка тому два тижні взад заповідала великі втрати, тимчасово розвязана.

Голова Военної Адміністрації Харчів, Марвин Джонс, сказав, що на 10. червня цього року не було де подіти 25,000,000 тузинів яєць. Склади були заповнені і великий запас готовий був пропасти. Тоді суддя Джонс віднісся з просьбою до американських господинь аби вони розкупили з складів яйця і зробили місце для тих, що їх не було де подіти.

„Сьогодні я хочу подати до відома", сказав суддя Джонс, „що американські господині і торговці відгукнулися на мій зазив, і завдяки їм 25,000,000 тузинів яєць находиться у великих холодільних складах. Справа складу яєць тимчасово є розвязана".

Збільшено пайки петролію на опал.

Бюро Контролі Цін зробило заяву, що ті люди, котрі літом гріють в хаті воду олієм, мають право на більший пайок.

Ця постанова увійшла в життя на першого липня 1944 року. Вона касує попередну постанову про пайки оливи для огрівання води в приватних помешканнях. Аплікації можна було робити ще від 15. червня.

Нова постанова дає право місцевій Военній Пайковій Раді збільшити пайок оливи на опал до 20 ґальонів місячно на особу, а опісля ще пять ґальонів на кожну мешкальну в тім самім домі особу. Давніше давали тільки дві третих цього.

Бюро Контролі Цін заявило що більші пайки оливи на опал тим людям, що літом гріють воду оливою не є наслідком збільшення запасів оливи в Америці. Це робиться тільки тому, що люди котрі тільки літом немають тих привілеїв і користей, як ті, що огрівають оливою хату і воду цілий рік.

Ще одно. Збільшення пайків оливи зроблено тільки на літо. Воно несягатиме поза день першого вересня, бо тоді вже люди загально зачинають палити. Від того часу олива на опал буде видаватися на основі загального пайкування опалу на 1944-45 рік.

Зміна згублених купонів.

Бюро Контролі Цін заявило, що на основі найновішої постанови торговлі поживою можуть вносити аплікації на заміну згублених, вкрадених або знищених купонів на мясо — товщ і на приправлені харчі. Можна робити це також на стемпси і металеві значки (токенс).

Аплікацію на замінення згублених купонів треба носити на формі Р-315. А робити це треба місцевій Раді БКЦ, в районній філії або в Крайовому Офісі цеї інституції.

Сьогодні видано також постанову про те, що знищений цертифікат або купон тільки тоді може бути добрий, як на більшій половині можна вичитати його пайкову вагу і вартість пойнтів. Знищений цертифікат тоді лиш може бути вжитий, як на нім можна ще вичитати дату й імя кому він був виданий. Що до знищених стемпсів, то вони лиш тоді будуть добрі, як на них ще буде можна утотожннити букву і число.

Знято пайкування на „ту-тонд" черевики.

Рада Военної Продукції зробила заяву, що почавши від першого вересня, 1944 року — не буде пайкування на так звані „ту-тонд" черевики, яких підошви будуть зроблені не з скіри, а з чогось іншого.

„Секенд квортер" купони вже уневажнені.

Бюро Адміністрації Цін обявило, що так звані „Секенд квортер" купони з буквою „Т", яких тепер вживають керівники таксівок, троків і оператори комерсійної транспортації взагалі, вже неважні. Їх уневажнено ще першого червня.

Бюро Контролі Цін каже, що ці купони вже заступлені новими купонами "3rd. qtr", які пішли в ужиток на першого липня і будуть добрі аж до кінця вересня.

ПОЛЯКИ ЗАНЕПОКОЄНІ СПРАВОЮ ВІЛЬНИ

ЛОНДОН. (ОНА) — Польський уряд в Лондоні дуже занепокоений тим, що „Правда" написала, що відбите від німців місто Вільну віддано литовцям навсе. Поляки впевняють, щ така заява не відповідає постановам Атлянтійського Чартеру, бо Вільна є споконвіку польське і повинна бути віддана не литовцям, але полякам.

Півурядовий орган „Дзеннік Польскі" написав, що поляки ніколи не згодяться на те, аби Вільна була прилучена до Литви, бо тоді полякам була би велика кривда. Вільна є осередком польської культури на сході, кажуть поляки, і повинна належати до Польщі.

„Дзеннік Польські" обурюється також на англійську пресу, яка пише з приводу визволення Вільни від німців довгі статті і каже, що Вільна є литовська. Деякі англійські газети зовсім іґнорують польські претенсії до Вільни і пишуть, що це місто є столицею Советської Литви. Польські державні круги невдоволені з такого трактування польського питання і кажуть, що вони будуть боротися за своє доти, поки світ не зрозуміє, що Польща перша пішла до бою за справедливий лад на світі, а тепер, коли війна добігає до кінця, цей самий світ іґнорує поляків і навіть слова не скаже в їх обороні. Совети забирають Вільну, а Лондон і Вашингтон неначе води в рот набрали, пише „Дзеннік Польські". І деж тут справедливість? За що польський нарід кров свою проливав, коли його державу вже зачинають розбирати?

хати дівчини, де його як сина обнимають та цілують. Аж житися там хоче на цій Україні та не вертати до брудної Італії, за це саме докінчує лютенант Дацько. За це саме останне большевикам йшло, коли біля майдану для американських летунів подбали про таке село і таких дівчат. Я тільки боюся, щоб ця чаруюча „ґірльфренд" лют. Била Дацька не заприязнилася з ним в такім характері, як цей щирий українець зі золотим серцем, з моїм другом науковцем зі Західної України Року Божого 1927.

ЯК ПРАЦЮЄ ПІДПІЛЛЯ

(За вістками "Overseas News Agency").

Підземна преса у Голяндії.

З огляду на те, що німці зазачинатюь підозріло поводитися і що арештують багато людей та вивозять з Голяндії поживу, підземна преса в Голяндії звертає народові увагу, що німці до чогось приготовляються. Може бути, що, не маючи сили ставити Аліянтам опору, будуть покидати Голяндію, але перед тим знищать її до того ступня, що може камінь на камені не лишиться.

Голяндська ґазета в Лондоні „Врій Недерланд" передрукувала деякі статті осторогиз підземної преси, в яких говориться, що аби не дати німцям нагоди арештувати великого числа голяндських патріотів, то люди, на яких німці мають око, повинні ховатися далеко від дому і дома не ночувати. А щодо поживи, яку окупанти вивозять з Голяндії, скільки можуть захопити, то люди повинні все десь поховати і вдавати перед німцями, що в Голяндії нема подостатком поживи. Голяндські фармері, пише підземна преса, повинні триматися від міст здалека і не показуватися німцям на очі, бо інакше заберуть все фармерське добро, якого голяндці будуть потребувати самі.

Голяндські державні круги в Лондоні подали до відома, що в останніх трьох тижнях німці арештували в Голяндії велику масу людей і тримають їх в концентраційному таборі. В Амстердамі окупанти арештували двох бувших послів парляменту і чотирох офіцирів голяндської міліції, яких також посадили в табор.

Є також вістка з Голяндії, що одинадцять професорів покинуло навчання і подалися до східної части краю, щоби там пристати до партизан. Одного з них німці прилапали і будуть судити за непослух державній владі. На прелімінарному переслуханні професор зробив заяву, що він не хоче вчити таку молодь, яка годиться з теперішним станом і не хоче вступати до підземних організацій та боротися за свободу. Він далі сказав, що порядна, патріотична молдь не учащає до вищих шкіл, вона разом з родичами бойкотує владу окупантів. Він заявив, що німці стараються впоювати в голяндську молодь ненависть до жидів, що забороняють професорам викладати правдиву науку, а підсувають їм свої націстські теорії про вищість німецької раси і цілковите банкроцтво демократичної форми державного правління. В области історичних наук, заявив професор, німці стараються вмовляти в голяндську молодь, що історія починається з того часу, як Гітлер прийшов в Німеччині до влади. Ніякий шануючий себе професор, казав оскаржений, не може сьогодні вчити в вищих школах, бо окупанти звели їх на пропаґандні кляби націзму.

В Данії.

До Лондону прибув старенький завідатель державної бібліотеки в Копенгазі, Томас Дозінґ, який їде до Москви в ролі представника підземного руху в Данії. На запит, як саме члени тайних організацій в Данії ведуть боротьбу проти наїздника, та скільки їх там може бути, Дозінґ відповів, що він цього не знає, бо підземний рух в Данії є так зорґанізований, що члени себе не знають. Тільки двох-трьох членів знає один про другого, а більше ні. А що до боротьби проти німецького окупанта, то вона ведеться систематично, продумано й дуже ефектвоно, так що ворог не може дати собі ради. Прошу не забувати, зауважив Дозінґ, що данці є люди, високо культурні, свідомі і свободолюбні. В нас процвитали кооперативи, істнували високі школи, бібліотеки, були не злі соціяльні закони, а тепер нічо з того не лишилося. Як німці окупували Данію, то в першу чергу уважали за відповідне прочистити наші багаті бібліотеки. Прислані з Берліна „експерти" шарили по шафах за Марксом, Леніном, Руссом, Золею, за поступовими творами англійських й американських письменників. Забрали в нас багато дуже цінної літератури на всіх мовах і данські бібліотеки сьогодні пусткою світять.

В шкільних й університетських бібліотеках наїздники зробили те саме, а в кооперативних то так перешукували за поступовими книжками, що ні одної ніде не осталося, хіба що члени наперед сховали. Німці з великою приємністю нищили книжки про кооперативи і такі в яких писалося про робітничу солідарність.

А як мається справа з школами? Чи націсти стараються націзувати данську шкільну молодь? Так, відповів Дозінг, стараються. Вони знають, що молоду душу легко можна скривити, тому власне стараються заводити свою научку систему і морочити данським дітям голови, що нібито вони також належать до вищої нордійської раси, так самé як німці і, що вони повинні бути вдячні фіреру за те, що їх визволив від міжнародного демократичного лихоліття. Розуміється, додав Дозінґ, що назагал діти не захоплюються расовими теоріями наїздника і просто сміються з них. Наприклад, коли учитель викладає, що данські діти повинні уникати товариства жидівських дітей не мати з ними ніяких стосунків, то по такій науці молодь нарочно приймає до свого товариства жидівських дітей і бавиться з ними, так якби нічого не було.

Данці справляються з окупантом дуже добре, говорит Дозінг, бо розуміють його методи боротьби, знають, чого він від них хоче і тому їм добре іде. Правда, народ мусить переносити страшні втрати, наруги, насмішки, і навіть вмирати в боротьбі за свобободу, але й ворогови наносить великі шкоди. Данське робітництво, інтеліґенція, духовенство, купецтво, одним словом весь народ сьогодні обєднаний в боротьбі проти ворога, і то так сильно, що коли він почне наступ, то поносить такіж самі втрати, як на боєвому фронті. Падуть наші, але й німців кулі не минають, А що до саботажу, то данське робітництво так його проводить, що ні одна фабрика дотепер ще не виконала призначеної їй квоти продукції. Кілька фабрик вже висаджено у воздух, а ті що осталися, не функціонують так, як треба. Данські саботажники є добре зорганізовані і коли роблять що, то виконують на всі сто відсотків. Німці казяться зі злости, але зробити не можуть нічого.

На запит, чи німецькі військові власти ще такі жорстокі, як були з початку, Дозінґ відповів, що не всі. Відколи в Советах повісили кількох німецьких старшин за переслідування цивілів, то деякі німецькі офіцири в Данії стали такі ласкаві, що коли кого арештують, то, взявши його набік, кажуть що їм прикро це робити, але мусять виконати приказ.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ДЕ СПРАВЕДЛИВІСТЬ?

Я не пишу отсього тому, щоби обороняти проф. Чубатого, пишу тільки тому, що не можу стерпіти неправди. У „Громадськім Голосі", в числі 12 з 15. червня написав якийсь „греко-католик", як проф. Чубатий говорив на зборах Українського Запомогового Комітету в Нюарку. Якби я там не була, то сама могла би подумати, що то проф. Чубатий називав українців хрунями, та забороняв посилати запомогу на Україну. Але проф. Чубатий так не говорив, а той „греко-католик", що написав таке до „Громадського Голосу", видно, знав, що писав неправду, коли боявся підписати своє назвисько, а можливо не був на тих зборах, тільки йому хтось таке переказав. Коли проф. Чубатий говорив про хрунів, — то говорив тільки про визначних людей і провідників. Сказав проф. Чубатий, що добрих і щирих українців большевики вистріляли, інших вислали на Сибір та лишили самих хрунів: це є ті, що мають себе за українців, а хочуть належати до Росії. Сказав проф. Чубатий, що були такі хруні й в Польщі, що збирались в гуцульську одіж, ішли до правительства і говорили, що хочуть належати до Польщі.

Тепер щодо того, що проф. Чубатий сказав, щоби зачекати з запомогою на Україну, то тільки тому, що нема жадного запевнення, що українці дістануть ту запомогу. Казав проф. Чубатий: я бачив в першій світовій війні, як поляки давали запомогу українцям. Як приїхали представники Американського Червоного Хреста, то поляки завели там, де були поляки, а де українці, там запомоги не треба було. Аж приїхав Г. Гувер, українці поскаржились йому і тоді А. Ч. Хрест подбав, щоби українці дістали поміч. І таке саме може бути в большевиків.

А тепер я скажу як я відчуваю ту посилку на Україну. Я є одна зтих, що вірю, що мій ворог це тільки той, котрий мене бє. Котрий мене не зачіпає, він є мій приятель. Тому я не є против того, щоби, як я дам $5, а вони там розділяють, най дадуть одного доляра для большевика, одного для жида, одного для поляка, одного для чайного, але най дадуть одного для українця, мого брата. Але коли вони дадуть тим всім, а нічого для українця, мого брата, то це є велике пониження для мене. Тому й я вірю, щоби зачекати, поки ми не довідаємося, що українець, наш брат, є на рівні з іншими. Тепер коли вже розпочали акцію запомогового комітету українці, то я є певна, що брат за брата подбає більше, ніж чужий.

В однім товаристві зайшла дискусія за вище згаданий комітет, де були присутні прихильники „Громадського Галосу". Сказав один з них: той комітет заложила „Свобода", і вони вибрали таких людей, кортих будуть могли водити на шнурочках: куди „Свобода" шнурочок потягне, туди ті люди підуть.

Перше хочу сказати, хто є „Свобода"? Чи не є ті люди, котрих ми вибирали і поставили там до роботи? Коли така маса людей, як члени У. Н. Союзу вибрали їх, то мусіли знати, що ті люди є добрі і вірні до такої праці. Друге: чи може хто здорвим розумом таке сказати, що такі люди, які є вибрані до того комітету далиби себе водити на шнурочках? Хто таке говорить, той понижає не тих людей, але сам себе, що ліпше не знає.

Другий член сказв, що Український Другий Конгрес склатається з самих попів і той сам Конґрес заложив запомоговий комітет. „Свобода" все працює з попами, а він попів ненавиидть і не хоче належати до такої орґанізації, де належать попи, а він належить до „Громадського Голосу", тому, що там належать самі українські козаки-революціонери, а то решта всьо до нічого.

Я не хочу розписуватись над тим, що я їм відповіла, але хочу Вас спитати, дорогі читачі, чи то є по демократичному, чи по комуністичному? Самі над тим роздумайте і розсудіть, де є більша справедливість.

Щодо праці запомогового комітету, так ми будемо працювати, тільки не для одної партії, але без партійно для всіх тих, котрим помочи потрібно. Щодо редакції „Громадського Голосу", то ми віримо, що вся правда колись вийде наверха, а тим часом бавтеся такою політикою, як ліпшої не можете знайти.

Анна Настюк.

ЕРІХ КОХ НА ПОМОРЮ.

СТОКГОЛЬМ, Швеція. (ОНА). — Підземною дорогою прийшла з Данціґу вістка, що бувший німецький комісар на Україні Еріх Кох тепер урядує на Поморю. Йому призначено зібрати якнайбільше там і в Східній Прусії хліба, бо як Советам добре піде, то німці скоро будуть мусіти опускати Східну Прусію і вибиратися в глубину краю.

В присланім сюди звіті говориться, що Кох видав розпорядок, аби кожна жива, працездатна людина негайно зголошувалася до праці на полі, бо коли цього не зробить, то буде негайно розстріляна. Це передовсім відноситься до польського населення, якого, між іншим, Кох дуже ненавидить і каже, що коли польське селянство не зголоситься масово до праці на ріллі, то він постарається так зробити, що як прийде там Червона Армія, то ні одного живого поляка не застане.

Чоловік, який привіз рапорт казав, що поляки все одно не слухають розпорядків пана Коха і саботують не тільки працю на ріллі, але й витягають зо залізничих доріг шини та пускають з вогнем німецькі запаси харчів. Поляки, говорить післанець, народ впертий і тисячі його німці післали на той світ, але як прийшла з фронту чутка, що Червона Армія наступає і, що німці масово відступають, то в деяких околицях люди кинулися на окупантів і розгромили не тільки малі поліційні постерунки, але й більші, укріплені доми німецьких урядовців та вижчих військових старшин, особливо в районі Ґродно і Бялисток.

НІМЦІ НЕ ПУСКАЮТЬ ДОДОМУ СВОЇХ ЖІНОК З ГОЛЯНДІЇ

ЛОНДОН. (ОНА) — Тут недавно була вістка, що наслідком аліянської інвазії, німці були зарядили щоби всі їх жінки і діти опускали Голяндію і їхали додому. Тепер вже інша вістка. Іменно, коли німецькі жінки і діти прибули на німецько-голяндську границю, то їм сказали, вони не можуть вертати до своїх родинних місць і що мусять їхати деінде.

В Лондоні догадуються, що німці мабуть потерпіли великі втрати і знищення наслідком аліянтських бомбардувань німецьких міст і тепер бояться висилати туди німецьких жінок і дітей з Голяндії. Всі вони ждуть на границі і чекають дозволу виїзду в ті місця де нема воєнної індустрії і де не було воздушних налетів.

Прибувший до Англії член тайних голяндських товариств заявив, що німецький уряд в Голяндії вже втратив надію на те, аби міг там довго вдержатися і не робить до того ніяких приготувань. Німецькі вояки зовсім не дбають, що саме з ними станеться і вже не переслідують населення так жорстоко, як попередно. Мабуть бояться помсти.

Погода й воєнні операції

Відомий американський гуморист Марк Твейн, сказав раз, що всі говорять про погоду, а ніхто в тій справі нічого не робить. Колиб він жив тепер, то побачив би, що війна спричинила зміни і в цій ділянці, та що погода стала предметом незвичайно заподадливої турботи і широко закроєних студій. Правда, ще не винайдено способів, як змінити погоду, але зате незвичайно поширено знання про неї та способи, як її використовувати.

Знання погоди важне особливо для повітряної і морської комунікації. Снiжна заметіль над Гудсонським заливом в північній Канаді може просунутись на південь і за два-три дні перешкоджувати перелетови літаків з Нової Шкотії до північної Ірляндії. Треба знати тільки, чи метелиця пересувається, та куди і як швидко.

У помірковaних полосах, таких як та, що ми живемо, погода мандрує зо заходу на схід, або з північного заходу на південний схід. Спека, яка сьогодня є в Монтані, за два дні може бути в Шикаго, а ще за день-два в Ню Йорку і Бостоні. Дощі над Ню Йорком і Ню Джерзі за кілька днів можуть окутати мрякою береги Европи і припинити на кільканацять годин, а то й на кілька днів перелети бомбовиків з Великої Британії на Берлін і Мюнхен. Через цей напрямок вітрів перелет з Америки до Европи легчий, ніж навпаки. Вітри „попихають" літака до Европи, спинюють його в полеті до Америки.

Коли інформації, збирані щоденно з цілого світа, показують, що десь на Південнім Пацифіку буде тиждень-два без дощу, американські летуни заздалегідь готовляться до налетів на ворога з запальними бомбами, а американські залоги на суші тримають в поготівлі припаси води і пожарний лаштунок для забезпеки перед вогневими бомбами ворога.

В північній Франції тепер цінні відомості про те, чи і коли буде дощ. Від дощів залежить рівень річок і потоків, а це треба знати інжинірам: чи можна буде вживати бродів, чи треба будувати мости чи може класти понтонні помости, якщо ріка широко розіллється. Також важно знати, в якому стані будуть дороги: чи скоро висохнуть, чи розмокнуть.

Німцям трудно передсказувати погоду, бо вона приходить з заходу, від Англії і з Америки. Без вісток, яка погода у нас, їм трудно орієнтуватись, ~~що~~ буде завтра й позавтра. За те японці є в кращому положенні. Погода пересувається від них на Тихий океан. Напад на Перл Гарбор був зроблений під заслоною бурі, що пересувалась з Японії на схід.

Холодна хвиля погоди, особливо в осені, міняє цілком спосіб ведення війни: по замерзлій землі можна лекше пересувати танки і великі тягарові автомобілі. З другого боку треба заздалегідь змінити олій у моторах, а також подбати про те, щоб військо мало теплий захист. Несподівана відлига може унерухомити в болоті цілі валки тяжких автомобілів, а то й танків. Мороз поможе їх визволити, але сніг робить їх видними для фотографовання з повітря і для обкидування бомбами.

Мряка помагає літакам надлетіти несподівано на ворога, але з другого боку утруднює цільне скидання бомб, а на більшій висоті осідає ледом на крилах літака і може заставити його осісти.

Ось так погода виконує свій вплив на війну. Той, хто про неї точніше поінфомований, може використовувати її для себе. Несподівані зміни можуть бути то корисні, то небезпечні. Тому краще знати, якої погоди треба сподіватись, і метеорольогічна служба Злучених Держав старається збирати постійно точні інформації про погду з усіх кінців світа. Це знання, це один з дуже важних засобів війни.

Загальна Рада — ФЛІС.

ЯК НІМЦІ МОРДУВАЛИ ЖИДІВ В БАРАНОВИЧАХ

МІНСК. (ОНА) — На сходах знищеного німцями університету зібралися американські кореспонденти й вислухали оповідання жидівського механіка з Лодзі, І. Бурштин, про винищування німцями жидівського населення в Барановичах. Бурштин оповідав про німецькі тортури жидів з великим зворушенням, бо перебув їх самий і бачив, як націсти мордували тисячі його кровних братів і сестер. Він казав, що першу різню німці справили жидам в Барановичах в березні 1942 року. Там був великий концентраційний табор для жидів, в якім перебували не лиш місцеві жиди, але й жиди, привезені з інших міст та країв. Всіх жидів було там більш 12,000 душ.

І. Бурштин оповідав американським кореспондентам, що одного гарного для було обявлено, що люди мають негайно зібратися на площі перед будинком командантури, бо будуть видавати нові документи. Коли жиди зібралися, то писар заявив, що будуть видавати „документи" двоякого рода. Хто одержить зелений, той буде мати право на життя, а хто інший — той буде застрілений. Як почали роздавати зелені картки, то нарід так пхався щоби одержати їх, що люди доптали одні по других і багато дітей та жінок згинуло на місці. Хто не міг дістатися ближче, починав губити память, кричав, проклинав матір за те, що на світ його породила; жінки ридали, а діти верещали різними голосами. Німці сміялися з того всього; жартували, імітували збожеволілих жінок і били прикладами крісів.

Так було кілька годин, а потому комісар віддав зелені білети голові жидівської ради і казав, що жиди повинні самі встановити, хто з них має жити, а хто має бути розстріляний. Головою жидівської ради був адвокат Ізаксон з Баранович. Перед його канцелярією в таборі зібралася маса жидів і знов почалася тасама процедура: люди пхалися оден наперед другого; слабші падали, а сильніші по них доптали. Був, так би мовити, крик і скрегіт зубів. А що зелених білетів було мало, то скоро прибули гестаповці і шість тисяч безборонних жертв пішло на той світ. Їх розстріляно в таборі машиновими крісами.

Другий погром німці робили в осени 1942 року. Тоді розстріляли 3,000 душ, а перед Різдвом зробили третій погром і по нім в таборі осталося всього 200 жидів, переважно кваліфікованих механіків, між котрими був і наш оповідач, І. Бурштин. Пізніше він втік і, коли Червона Армія визволила Мінськ, він оповідав нам, як німці нищили жидів.

АНГЛІЙЦІ ОПУСКАЮТЬ ЛОНДОН

ЛОНДОН. (ОНА) — Ракетні бомби роблять в Лондоні великі спустошення. Лондонці перебувають великі бомбардування і уряд взиває всіх, які не мусять жити в місті, вибиратися на провінцію. Вже вислано з Лондону великі скількість дітей, хворих і старців. Міський уряд робить все можливе, аби зменшити жертви ракетних бомб. Відкрито нові підземні сховки і дано нагоду людям спокійного відпочинку.

Англійці зразу сміялися, як німці грозили їм ракетними бомбами, але потому показалося, що хоч вони не є аж такі страшні, як німці казали, то всеодно роблять незвичайні спустошення. Уряд робить заходи зменшити небезпеку, але поки що нема позитивних наслідків. Правда, аліянтська воздушна сила вже знищила інсталяції на французькому березі, але бомби всеодно падають на Лондон. Спеціялісти догадуються, що німці мабуть пускають бомби не тільки з французького морського побережжа, але з інших, дальших місць, які треба негайно збомбардувати.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 8. липня 1944 р. померла в 58 році життя
ПАРАСКЕВІЯ ЯНКЕВИЧ
(Дузанська),
членкиця Бр. Св. Стефана, від. 221. У. Н. Союзу в Шікаго, Іл.
Покійна походила з міста Сколе, повіт Сколе. Оставила в смутку мужа, три сини і дочку.
Похорон відбувся 13. липня з української греко католицької церкви св. О. Николая, відпроваджено на український цвинтар.
В. Й П.
Т. Шпікула, секр.

Дня 4. липня 1944 р. помер в 53 році життя
ДМИТРО БОРИК,
член Бр. св. Михаїла, відділу 357 в Нортумберленд, Па. Покійний походив зо села Стільсько, повіт Жидачів. Полишив вдовою жену Магду, 3 синів і одну дочку. Нехай та земля Вашингтона буде йому пером. В. Й. П.
А. Возний, секр

ТАРЗАН, ч. 1008. Добичею мисливця.

Раненого й змученого горила скоро повернено до клітки, а Тарзана вкинено до другої.

„Це Тарзан — це гарна добича", сміється Ферет. „Тільки пожди, най я дістануся до Каліфорнії".

Потім він звернувся до провідника: „Ну, ми вже маємо досить звірів наладувати цілий корабель. Рано можемо вибиратися в дорогу до побережжя".

